

*Dr. Snežana Brkić, vanredni profesor
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA SVEDOKA OD ZASTRAŠIVANJA

Sažetak: *U radu se ukazuje na brojne pravne mehanizme zaštite svedoka od zastrašivanja. U fokusu pažnje je krivičnopравни aspekt te zaštite. Pod njim se podrazumeva primena sredstava krivičnog materijalnog prava u funkciji zaštite svedoka. Takav oblik zaštite se može ogledati u propisivanju pojedinih vrsta krivičnih dela, u propisivanju pojedinih vrsta krivičnih sankcija i u uticaju sile ili pretnje na krivičnu odgovornost davaoca lažnog iskaza.*

Ključne reči: *zaštita svedoka, krivično delo, krivična sankcija, sila i pretnja*

Subjektivno pravo na zaštitu svedoka od zastrašivanja može se štititi raznim pravnim mehanizmima. Za razliku od programske zaštite svedoka, koja počiva na merama fizičko-tehničkog karaktera, ovde se radi o raznim oblicima pravne odgovornosti. S toga bi oni zajedno sa krivičnom procesnom zaštitom činili jednu vrstu pravne zaštite svedoka. Ovde bi spadali disciplinska, krivičnoppravna i građanskoppravna zaštita svedoka. Neki njeni oblici se nadovezuju na procesnu zaštitu svedoka, a neki su nezavisni od toga da li je prethodno bila uspostavljena procesna zaštita. U fokusu ovog rada biće nam samo krivičnoppravna zaštita svedoka.

Pod krivičnoppravnom zaštitom svedoka od zastrašivanja podrazumevamo primenu sredstava krivičnog materijalnog prava u funkciji zaštite svedoka. Ovaj oblik zaštite se može ogledati u propisivanju pojedinih vrsta krivičnih dela; u propisivanju pojedinih vrsta krivičnih sankcija i u uticaju sile ili pretnje na krivičnu odgovornost davaoca lažnog iskaza.

I. PROPISIVANJE POJEDINIH VRSTA KRIVIČNIH DELA

1) Inkriminisanje zastrašivanja svedoka

Zastrašivanje svedoka može biti inkriminisano kao posebno krivično delo ili se odgovornost za to može zasnivati na opštim pravilima o podstrekavanju na krivično delo davanja lažnog iskaza. Ovo poslednje rešenje je manje efikasno, jer zbog akcesorne prirode saučesništva uspostavlja odgovornost podstrekača samo ako je podstrekavanje bilo uspelo.

Posebno krivično delo može imati razne nazive, ali se u svakom slučaju nalazi u grupi krivičnih dela protiv pravosuđa. To znači da je zaštitni objekt takvih dela samo pravosuđe, odnosno nesmetano i zakonito obavljanje pravosudne funkcije.¹ Ova krivična dela mogu imati za posledicu onemogućavanje ili otežavanje rada pravosudnih organa.

Radnja izvršenja ovih krivičnih dela je obično alternativno određena, kao podmićivanje ili kao prinuđavanje svedoka, pri čemu su ugroženi istom, a ponegde i različitim kaznama. Negde se pominje samo radnja podstrekavanja ili navođenja, koja po sebi podrazumeva obe vrste sredstava uticanja na svedoke. Radnja treba da je preduzeta prema svedoku, oštećenom, veštaku, tumaču ili drugom učesniku nekog postupka (krivičnog, parničnog, disciplinskog i sl.). Ranija zakonodavstva su se često ograničavala na inkriminisanje upotrebe sile ili pretnje prema navedenim licima samo u cilju davanja lažnog iskaza. Napredak predstavljaju savremena rešenja, koja uzimaju u obzir i nameru nedavanja iskaza. Ova krivična dela su ugrožena kaznom zatvora različitog trajanja: najniža propisana kazna je zatvor do jedne godine; najčešća kazna je zatvor do tri ili do pet godina, a najteža kazna posle zatvora do sedam godina je zatvor do petnaest godina. Negde je uz kaznu zatvora alternativno ili kumulativno propisana i novčana kazna. Neka zakonodavstva predviđaju i kvalifikovane oblike ovog dela: npr. ako je učinjeno od strane organizovane grupe, ako se radi o primeni nasilja opasnog po život i zdravlje, ako je na lažni iskaz navođeno dva ili više lica, ako je delo učinjeno pod otežavajućim okolnostima, i sl.

Ilustrovaćemo to nekim primerima.

1) U Srbiji sve do nedavno nisu bili inkriminirani akti zastrašivanja i nasilja prema svedocima ni kao samostalno krivično delo, ni kao kvalifikovan oblik nekog krivičnog dela koji bi bio ugrožen težom kaznom. Takve radnje su se eventualno mogle podvesti pod krivično delo prinude,

¹ O. Perić, Z. Stojanović, *Krivično pravo. Posebni deo*, Beograd, 1999, s. 232; Ž. Jovanović, D. Jovašević, *Krivično pravo. Posebni deo*, Beograd, 1995.

za čiji osnovni oblik je bila propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, i krivično delo ugrožavanja sigurnosti, čiji je osnovni oblik bio ugrožen novčanom kaznom ili zatvorom do godinu dana. Napredak predstavlja novi Krivični zakonik Srbije,² koji je dosadašnje krivično delo sprečavanje dokazivanja iz čl. 207. KZS preformulisao u delo sprečavanje i ometanje dokazivanja iz čl. 336. KZS. Prema st. 1. tog člana, ko svedoku ili veštaku ili drugom učesniku u postupku pred sudom ili drugim državnim organom učini ili obeća poklon ili drugu korist, ili prema njemu primeni silu ili pretnju u nameri da to lice davanjem lažnog iskaza ili nedavanjem iskaza³ utiče na ishod postupka, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina. Predviđena kazna je stroža od one propisane za ostale oblike ovog krivičnog dela (novčana kazna ili zatvor do jedne godine odnosno zatvor do tri godine).

Krivično delo sprječavanja dokazivanja iz čl. 390. KZ CG, međutim, ne poznaje pomenuti oblik uticanja na svedoke, niti je zastrašivanje svedoka inkriminisano u okviru nekog drugog krivičnog dela.

2) U Francuskoj je prema KZ iz 1810. podstrekavanje na lažno svedočenje bilo raspravljano samo prema opštim pravilima o saučesništvu. Prema tim pravilima, međutim, saučesništvo je kažnjivo samo ako je učinjeno glavno krivično delo, kao svršeno ili pokušano. Zbog toga podstrekač nije mogao odgovarati ako glavno krivično delo nije učinjeno. Ovaj propust je ispravljen zakonikom od 28.06.1949., kada je navođenje na krivokletstvo izdvojeno kao samostalno krivično delo. Time je omogućeno kažnjavanje i neuspelog podstrekavanja na lažno svedočenje, dakle ako je svedok ipak govorio istinu. Smatra se da ta neminovnost kažnjavanja može navesti podstrekača da odustane od svoje namere. Delo je inkriminisano u čl. 434-15. KZ a sastoji se od obećanja, ponuda, poklona, ili preduzimanju pritisaka, pretnji, nasilja, podvala ili lukavstva u toku nekog postupka ili u vezi sa nekim zahtevom ili odbranom pred sudom, sa ciljem da bi se neko lice navelo bilo da sačini ili da lažni iskaz, izjavu ili uverenje, bilo da se uzdrži od sačinjavanja ili davanja iskaza, izjave ili uverenja. Bez obzira da li je navođenje bilo uspelo ili neuspelo, propisana je kazna zatvora od tri godine i novčana kazna.⁴ Smatra se da su za postojanje ovog krivičnog dela potrebna tri uslova:

² Sl. gl. RS 85/2005.

³ U radnoj verziji nacrtu KZS od 26.06.2004. stajala je samo namera da se na ishod postupka utiče davanjem lažnog iskaza. Naravno da je sadašnje rešenje bolje, jer se zastrašivanje svedoka često vrši i radi toga da se neko uopšte ne bi pojavio kao svedok.

⁴ Istom kaznom je ugrožena svaka pretnja ili zastrašivanje prema nekom licu da bi se žrtva navela da ne prijavi krivično delo ili da prijavi povuče (čl. 434-5).

Prvi uslov je da je sama radnja navođenja smeštena u okviru onoga što prethodi sudskom postupku ili u sam sudski postupak, koji ne mora biti isključivo krivični. Ta radnja može biti preduzeta i u toku policijske istrage i nakon nje. Može se preduzeti čak i pre započinjanja istrage, sa ciljem da se oteža ili onemogući njen početak, odnosno da se spreči podizanje optužbe.

Drugi uslov je da je radnja podstrekavanja preduzeta sa ciljem da neko lice da lažni iskaz ili da dođe do nedavanja izjave. Do širenja krivičnopravne zaštite i u cilju nedavanja izjave došlo je tek 1994. Sudska praksa je veoma bogata primerima podstrekavanja na lažno svedočenje. Tako je npr. jedan službenik bio kažnjen jer je primorao svedoka da porekne svoj istinit iskaz, dok je u drugom slučaju svedok bio primoran da prećuti određene važne činjenice.⁵

Treći uslov je da se podstrekavanje izvrši upotrebom sile ili pretnjom. Dolaze u obzir sve vrste pretnje. Tako je npr. u jednom slučaju poslodavac izjavio da će otpustiti zaposlenog koji je trebao da svedoči u jednom postupku, ukoliko ne bude dao iskaz određene sadržine.⁶

Čl. 434-16. KZ Francuske predviđa još jedno krivično delo koje se ogleda u objavljivanju pre donošenja konačne sudske odluke komentara usmerenih na vršenje pritisaka u cilju uticanja na izjave svedoka ili odluku istražnih ili sudećih sudova. Za to delo je propisana kazna zatvora od šest meseci i novčana kazna. Kad je ovo delo učinjeno putem štampanih ili audio-vizuelnih sredstava javnog informisanja, primenjuju se odredbe posebnih zakona koji uređuju ove oblasti u vezi sa utvrđivanjem odgovornih lica.

Osim pomenutih krivičnih dela, u francuskom pravu je sprečavanje svedoka da da iskaz predviđeno i kao teži oblik nekih krivičnih dela. Tako npr. ako se radi o primeni sile prema nekom licu koja je prouzrokovala nemogućnost obavljanja posla duže od osam dana, učinilac se teže kažnjava ako su napadnuti svedok, oštećeni ili civilna stranka, sa namerom da budu sprečeni da u postupku iznesu određene činjenice, podnesu tužbu, svedoče na sudu, ili da na taj način budu kažnjeni što su obelodanili određene činjenice, podneli tužbu ili svedočili. U ovom slučaju predviđena je kazna zatvora od pet godina i novčana kazna. Sa druge strane, razni oblici nasilja, koji nisu doveli do nemogućnosti obavljanja posla u

⁵ Crim. 10 décembre 1958, Bull. crim. no. 740; Crim. 29 mai 1977, Bull. crim. no. 115, naved. prema J. Pradel, La protection du témoin contre les pressions. Aspects du droit pénal français, Revue internationale de criminologie et de police technique 2/1996, s. 162.

⁶ Ibidem, s. 163.

trajanju dužem od osam dana, takođe se teže kažnjavaju ako su u pitanju svedoci, oštećeni ili tužioc, a prekršaj dobija karakter krivičnog dela. Isto tako, ako je svedok žrtva ubistva, predviđena kazna od trideset godina zatvora ustupa mesto doživotnom zatvoru.⁷

3) U čl. 309. ruskog KZ inkriminisana je prinuda prema svedoku, oštećenom, veštaku ili prevodiocu radi davanja lažnog iskaza, mišljenja odnosno prevoda, kao i radi izbegavanja davanja iskaza, ukoliko je izvršena zajedno sa ucenom, pretnjom ubistvom, prouzrokoivanjem oštećenja zdravlja, uništenjem ili oštećenjem imovine tih lica ili njima bliskih lica. Propisana je novčana kazna u iznosu od dve stotine do pet stotina minimalnih iznosa cene rada, ili ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog od dva do pet meseci, ili izolacija u trajanju od tri do šest meseci, ili lišenje slobode u trajanju do tri godine. Lakši oblik ovog dela postoji ako je učinjeno primenom nasilja koje nije opasno po život ili zdravlje navedenih lica. Najteži oblik je ugrožen kaznom lišenja slobode od tri do sedam godina a postoji kad je učinjen od strane organizovane grupe ili uz primenu nasilja koje je opasno po život ili zdravlje navedenih lica.⁸

4) U čl. 293. KZ Bugarske je za navođenje na davanje lažnog iskaza predviđena kazna lišenja slobode do jedne godine ili popravni rad, a ukoliko je na lažni iskaz navođeno dva ili više lica to predstavlja teži oblik ovog dela za koji je predviđena kazna lišenja slobode do tri godine.⁹

5) Prema čl. 261. KZ Rumunije, pokušaj da se neko lice silom ili potplaćivanjem navede da da lažan iskaz u građanskom, disciplinskom ili nekom drugom postupku u kome se saslušavaju svedoci, veštaci ili tumači kažnjava se zatvorom od tri meseca do dve godine ili novčanom kaznom. Takođe sprečavanje učestvovanja navedenih lica u nekom postupku, koje je učinjeno silom ili pretnjom prema njima, njihovom bračnom drugu ili bliskom srodniku, kažnjava se zatvorom od šest meseci do sedam godina.¹⁰ Pokušaj ovog dela je kažnjiv.

6) Čl. 307. KZ Kine predviđa da će svako ko primenom sile, pretnje, podmićivanjem ili na drugi način, utiče na svedoka da ne da iskaz u određenom postupku, ili da da lažan iskaz, biti kažnjen zatvorom u trajanju do tri godine. Istom kaznom kažnjava se i preduzimanje bilo kog vida odmazde prema svedoku. Teži oblik ovih dela postoji ako su učinjena pod

⁷ Ibidem, s. 163.

⁸ Krivični zakonik Ruske Federacije od 01.01.1997, prevod, Beograd, 1998, s. 84.

⁹ Naved. prema N. Delić, Krivično delo davanje lažnog iskaza, neobj. dokt. disertacija, Beograd, 2001, s. 31.

¹⁰ Naved. prema N. Delić, op. cit., s. 32.

otežavajućim okolnostima, a propisana je kazna zatvora od tri do sedam godina.¹¹

7) Prema čl. 117. KZ Novog Zelanda, kaznom zatvora do sedam godina kažnjava se svako ko odvraća ili pokuša da odvraća neko lice pret-njama, podmićivanjem ili drugim sredstvima korupcije, od davanja dokaza u građanskom ili krivičnom predmetu.¹²

8) Engleska pravna komisija je sedamdesetih godina konstatovala da je čest uzrok krivokletstva sasvim realan i opravdan strah svedoka od nasilja kojim mu pretili okrivljeni, njegovi rođaci i prijatelji. U tom kontekstu predlaže se inkriminisanje zastrašivanja i podmićivanja svedoka kao posebnog krivičnog dela sa strogim sankcijama.¹³ Do realizacije ovog predloga je došlo 1994., kada je zastrašivanje svedoka predviđeno kao posebno krivično delo kažnjivo sa kaznom zatvora do pet godina i/ili novčanom kaznom. Ta je kazna predviđena u postupku za tzv. optuživa krivična dela. U sumarnom postupku je propisana kazna zatvora do šest meseci i/ili novčana kazna.¹⁴

9) Upotreba sile ili pretnje radi zastrašivanja svedoka inkriminisana je kao samostalno krivično delo i u: Armeniji (novčana kazna ili lišenje slobode do tri meseca ili kazna zatvora do dve godine); Republici Srpskoj (kazna zatvora od tri meseca do tri godine; Finskoj (novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine); Hrvatskoj i BiH¹⁵ (kazna zatvora od šest meseci do pet godina). Navođenje na krivokletstvo (koje bi moglo biti i zastrašivanjem) inkriminisano je u Švedskoj i Nemačkoj (novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine).¹⁶

2) Inkriminisanje odavanja podataka o zaštićenom svedoku

Za razliku od zastrašivanja svedoka koje je danas u mnogim zakonodavstvima inkriminisano kao posebno krivično delo, to nije slučaj i sa odavanjem podataka o zaštićenom svedoku. Ako su podaci o zaštićenom

¹¹ Naved. prema N. Delić, op. cit., s. 33.

¹² Naved. prema N. Delić, op. cit., s. 84.

¹³ Leid Before Parliament by the Lord High Chancellor Pursuant to section 3 of the Law Commission Act 1965, London, 1979, s. 2, naved. prema N. Delić, op. cit., s. 64.

¹⁴ Vid. čl. 51. Criminal Justice and Public Order Act 1994.

¹⁵ Ali za zastrašivanje svedoka u krivičnom postupku koji se vodi po zakonu BiH, predviđena je kazna zatvora od jedne do deset godina (čl. 241. KZ BiH). Organizacija Human Rights Watch je zaključila da nepovoljnu situaciju svedoka može promeniti strogo krivično gonjenje onih za koje se sumnja da zastrašuju svedoke (vid. Sudenje ratnih zločina na sudovima u Bosni i Hercegovini – napredak i prepreke, www.oscebih.org/documents, dostupno 01.04.2005).

¹⁶ Vid. čl. 337. KZ Armenije; čl. 366. st. 2. KZ RS; čl. 9. KZ Finske; čl. 304. st. 1. KZ Hrvatske; čl. 236. KZ BiH; čl. 10. KZ Švedske; čl. 160. KZ Nemačke.

svedoku proglašeni za službenu tajnu i ako ih neovlašćeno otkriva službeno lice, radilo bi se o krivičnom delu odavanja službene tajne, koje je ugroženo kaznom zatvora od tri meseca do pet godina. Ako je delo učinjeno u pogledu naročito poverljivih podataka, predviđena je kazna zatvora od jedne do osam godina.¹⁷ Problem je, međutim, u slučaju kada podatke odaje lice koje se ne može smatrati službenim licem. Njegova radnja se može podvesti pod delo povrede tajnosti postupka, koje poznaju mnoga prava, a koje je redovno ugroženo veoma blagom kaznom - novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine, a negde i kaznom zatvora do tri meseca.¹⁸ Delo se ogleda u neovlašćenom otkrivanju onoga što se saznalo u sudskom, prekršajnom, upravnom ili drugom zakonom propisanom postupku, a što se po zakonu ne može objaviti ili je odlukom suda ili drugog nadležnog organa proglašeno kao tajna.¹⁹ Istom kaznom se kažnjava i ko bez dozvole suda objavi tok krivičnog postupka koji se vodi protiv maloletnika ili odluku koja je u tom postupku donesena ili ko objavi ime maloletnika protiv kojeg je postupak vođen ili podatke iz kojih se može saznati o kom se maloletniku radi.²⁰

Napredak predstavljaju zakonodavstva koja su posebno inkriminirala neovlašćeno otkrivanje podataka o identitetu zaštićenog svedoka. Od trinaest pregledanih krivičnih zakona, primere za to smo našli samo u tri: Srbiji, Republici Srpskoj i Rumuniji.

U Srbiji to predstavlja kvalifikovani oblik krivičnog dela povrede tajnosti postupka. Radnja krivičnog dela se ogleda u neovlašćenom otkrivanju podataka o identitetu ili ličnih podataka lica zaštićenog u krivičnom postupku ili posebnim programom zaštite. Predviđena je kazna zatvora do tri godine. Najteži oblik postoji ako su nastupile teške posledice po zaštićeno lice ili je krivični postupak bio onemogućen ili u znatnoj meri otežan, a kažnjava se kaznom zatvora od šest meseci do pet godina.²¹

U Republici Srpskoj postoji posebno krivično delo odavanje identiteta zaštićenog svedoka. Učinilac krivičnog dela može biti sudija ili drugo službeno lice koje je učestvovalo u saslušanju zaštićenog svedoka u krivičnom postupku. Radnja se ogleda u činjenju dostupnim neovlašćenom

¹⁷ Čl. 369. KZ Srbije; čl. 425. KZ CG; čl. 355. KZ RS predviđa kaznu zatvora od tri meseca do tri godine za osnovni oblik dela.

¹⁸ Čl. 305. KZ Hrvatske.

¹⁹ Čl. 391. st. 1. i 2. KZ CG; čl. 291. st. 1. i 2. KZ Slovenije; čl. 305. st. 1. i 2. KZ Hrvatske; čl. 353d. ZKP Nemačke; čl. 369. KZ Makedonije i čl. 237. KZ BiH.

²⁰ Čl. 369. KZ Makedonije, čl. 237. KZ BiH i čl. 353d. KZ Nemačke poznaju samo prvi oblik ovog krivičnog dela.

²¹ Čl. 337. st. 3. i 4. KZ Srbije.

osobi podataka o identitetu zaštićenog svedoka. Predviđena je kazna od šest meseci do pet godina.²²

U Rumuniji su slične radnje kažnjive zatvorom od jedne do pet godina, a u težim slučajevima od pet do deset godina.

II. PROPISIVANJE POJEDINIH VRSTA KRIVIČNIH SANKCIJA

U literaturi se mogu naći i predlozi za ustanovljenjem novih vrsta krivičnih sankcija, kojima se istovremeno štite i žrtve krivičnog dela nasilja u porodici. Tako se predlažu nove mere bezbednosti: zabrana kontaktiranja i mera obaveznog podvrgavanja psihološkom savetovanju ili tretmanu za nasilnike u porodici. Ove mere bi mogle biti izrečene uz kaznu zatvora i novčanu kaznu i kao uslov prilikom izricanja uslovne osude.²³ Cilj prve mere je sprečavanje daljeg nasilničkog ponašanja učinioca kada okolnosti ukazuju na opasnost od ponovnog vršenja istog krivičnog dela. Druga mera bi bila usmerena na promene u ponašanju učinioca i razvijanje novih veština komunikacije, uključujući metode za prepoznavanje stresnih situacija i adekvatno reagovanje na njih, uz učenje novih strategija za rešavanje problema. Danas se u takvim psihološkim savetovanjima daje prednost kognitivno-biheviornalnom pristupu koji je usmeren na promenu ličnih obeležja kao što su osećanja, vrednosti, stavovi i ponašanja koji su procenjeni kao neprilagođeni. To treba da promeni način razmišljanja pojedinca, da ga podstakne da razmisli pre nego što nešto uradi, da predvidi posledice svog ponašanja i da umesto nasilnog ponašanja osmisli druge načine rešavanja problema.²⁴

Naš zakonodavac nije usvojio ovaj predlog. On je delimično usvojen u KZ Hrvatske. U čl. 71. tačka e) dodata je još jedna posebna obaveza u okviru uslovne osude sa zaštitnim nadzorom – sudelovanje u postupku psihosocijalne terapije u specijalizovanim ustanovama u okviru nadležnih državnih tela radi otklanjanja nasilničkog ponašanja. Osnovna je svrha zaštitnog nadzora da se osuđeni ne isključi iz društva, već da uz pomoć i nadzor društvene zajednice dobrovoljno, ličnim postupcima, radom i odnosom prema posledicama svog ponašanja razvije svest o štetnosti određenih ponašanja i odgovornosti za njih.

²² Čl. 368. KZ RS

²³ Predlog Viktimološkog društva Srbije, u: V. Nikolić-Ristanović, *Porodično nasilje u Srbiji*, Beograd, 2002, s. 134-136.

²⁴ Više o tome M. Ajduković, *Psihosocijalne intervencije s počiniteljima nasilja u obitelji*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu 1/2004, s. 171.

U francuskom pravu takođe postoji posebna vrsta probacije, koja sadrži obavezu osuđenog da se podvrgne merama nadzora i podrške radi izbegavanja recidivizma. Pri tome mu se može odrediti i obaveza da ne posećuje i ne kontaktira sa određenim licima ili određenim kategorijama lica (posebno maloletnicima), označenim od strane suda.²⁵

III. UTICAJ SILE I PRETNJE NA KRIVIČNU ODGOVORNOST DAVAOCA LAŽNOG ISKAZA

Već je navedeno da zastrašivanje svedoka može imati za posledicu i davanje lažnog iskaza. Postavlja se pitanje da li primena sile i pretnje prema svedoku u tom cilju može uticati na njegovu krivičnu odgovornost. S obzirom na prirodu krivičnog dela davanje lažnog iskaza, isključena je mogućnost njegovog izvršenja pod dejstvom apsolutne sile. Ono se, međutim, može izvršiti pod dejstvom kompulzivne sile i pretnje. Kompulzivna sila predstavlja upotrebu fizičke, mehaničke ili druge snage da bi se iznudilo određeno ponašanje nekog lica koje je suprotno njegovoj volji. Pretnjom se jednom licu stavlja u izgled zlo koje će snaći njega ili njemu blisko lice ukoliko ono ne donese odgovarajuću odluku. Da bi pretnja mogla uticati na volju nekog lica, ona treba da bude ozbiljna i moguća. Dakle, kompulzivnom silom se ostvaruje zlo, a pretnjom se ono samo stavlja u izgled.

Opšteprihvaćeno je mišljenje da primena kompulzivne sile ili pretnje prema svedoku isključuju postojanje krivičnog dela davanja lažnog iskaza preko ustanove krajnje nužde, ako su ispunjeni svi uslovi za nju. Smatra se da u svim ostalim slučajevima tu činjenicu treba ceniti kao olakšavajuću ili ublažavajuću okolnost pri odmeravanju kazne,²⁶ a prema nekima i kao fakultativnu okolnost za oslobođenje od kazne.²⁷

²⁵ Čl. 131-36-2. KZ Francuske.

²⁶ N. Srzentić i dr., *Krivično pravo Jugoslavije*. Opšti deo, Beograd, 1996, s. 190; E. Sahiti, *Svedok i njegov iskaz kao dokaz u krivičnom postupku*, neobj. dokt. disertacija, Priština, 1990, s. 145.

²⁷ N. Delić, op. cit., s. 326.

*Snežana Brkić, PH. D., Associate Professor
Novi Sad, Faculty of Law*

Witness protection from intimidation through criminal law

Abstract

Essence of this paper are measures of witness protection from intimidation through criminal law. At first, there are measures of proscribing some kinds of criminal offences which are related to the intimidation of witnesses. The second part pays attention on introducing some special kinds of criminal sanctions. The third part describes the role of force and threat to the criminal responsibility of witnesses who are lying.

Key words: witness protection, criminal offence, criminal sanctions, force and threat